Özel Öğretim Yöntemleriyle
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Editörler: Bayram TAY & Adem ÖCAL

H. Hüseyin DİLAVER
M. Çağatay ÖZDEMİR
Mustafa SAFRAN
Hakkı YAZICI
Selma YEL
Oktay AKBAŞ
Hakan AKDAĞ
Betül AKYÜREK TAY
Adnan ALTUN
Bahri ATA
Hüseyin ÇALIŞKAN
Hilmi DEMİRKAYA
Hatice DEMİRKAYA GEDİK
Hakan DÜNDAR
M. Kürşat KOCA
Ali MEYDAN
İbrahim SARI
Adem TAŞDEMİR
Kadir ULUSOY
Menderes ÜNAL
Kasım YILDIRIM
Süleyman YİĞİTTİR

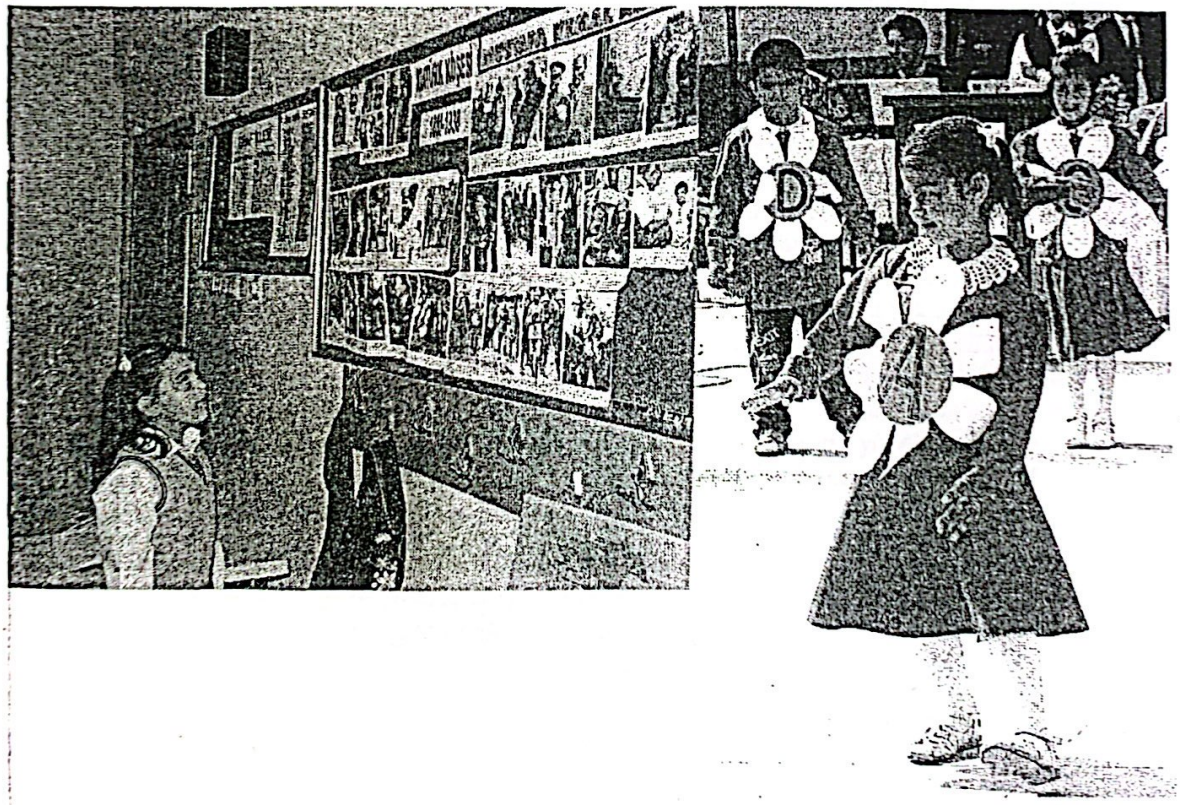

PEGEM AKADEMİ

Scanned with CamScanner

Editörler: Yrd. Doç. Dr. Bayram TAY
Yrd. Doç. Dr. Adem ÖCAL
ÖZEL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİYLE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

ISBN 978-605-5885-14-4

Kitaptaki bölümlerin tüm sorumlulukları yazarlarına aittir.

© 2008, Pegem Akademi
Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti'ye aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü yada bölümleri,
kapak tasarımı, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Ağustos 2008

Yayın Proje Yönetmeni: Tarkan Toka
Dizgi-Grafik Tasarım: Zeynep Çakıroğlu
Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı
Baskı: Öncü Basımevi
(Ankara-0312-3843120)

YAYINEVİ

adakale sokak 4/1 yenişehir-ankara
tel: +90 312 4306750-51 (pbx)
belgeç: +90 312 4354460
gsm: 0506 3451936 - 0541 9104545 - 0533 2055230
e-ileti: pegem@pegem.net

DAĞITIM

sağlık sokak 17/a yenişehir-ankara
tel: +90 312 4345408 - +90 312 4345424
belgeç: +90 312 4313738
gsm: 0506 3451937 - 0541 4345424 - 0533 2055231
e-ileti: siparis@pegem.net

YAZIŞMA

p.k.175 06442 yenişehir-ankara

internet: PEGEM.NET

Scanned with CamScanner

9. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLERDE ATATÜRKÇÜLÜK KONULARININ EĞİTİMİ VE ÖĞRETMENİN ROLÜ

Yrd. Doç. Dr. Bahri ATA

Gazi Üniversitesi

Konu Başlıkları

- *Giriş*
- *Arka Plan: Atatürkçü Düşünce'nin Tarihsel ve Felsefi Temelleri*
- *Cumhuriyetin İlk Dönemlerinde "Cumhuriyet Terbiyesi" ya da "İnkılâp Terbiyesi" Uygulamaları*
- *Atatürkçülükle İlgili Konular Programı*
- *Çağdaş Eğitim Bilimleri Yaklaşımları ve Atatürkçü Düşünce Eğitimi*
- *Bazı Etkinlik Örnekleri*
- *Sonuç*
- *Özet*
- *Kaynakça*

Hedeflenen Kazanımlar

Bu bölüm sonunda aşağıdaki kazanımlara ulaşmanız beklenmektedir;

- Atatürkçü düşünce'nin tarihsel ve felsefi temelleri konusunu kavrayabileceksiniz.
- Cumhuriyetin ilk dönemlerinde "Cumhuriyet Terbiyesi" ya da "İnkılâp Terbiyesi" uygulamalarını değerlendirebileceksiniz.
- Atatürkçülükle İlgili Konular Programı'nın tarihi gelişimi ve içeriğini kavrayabileceksiniz.
- Çağdaş eğitim bilimleri yaklaşımları ışığında Atatürkçü Düşünce Eğitimi'nin nasıl yapılabileceği konusunda fikir sahibi olabileceksiniz.
- Bazı etkinlik örneklerinden hareketle, siz de kendi etkinliklerinizi tasarlayabileceksiniz.

Scanned with CamScanner

Kalbinde her dakika şu ulvi tahassürün
minkar-i âteşinini duy, dâima düşün:

Onlar niçin semâda, niçin ben çukurdayım?
Gülsün neden cihan bana, ben yalnız ağlayım?..

Tevfik Fikret, Promete

Giriş

Atatürk, 15 Aralık 1930'da kimseye haber vermeden aniden İstanbul Darülfünununu ziyaret eder. Atatürk ile Darülfünun Emini (Rektörü) Muammer Raşit Bey arasında şöyle bir konuşma geçer:

Atatürk: "Türkiye'de genel eğitim programı nasıl olmalıdır?"

Muammer Raşit: "Eğitim meselesinde dikkate alınması gereken iki nokta var, biri öğretim ve ötekisi eğitim".

Atatürk: "Öğrencilerin fikri terbiyesine nasıl hizmet edilmelidir?"

Muammer Raşit: "Ana kucağında başlayarak, ilkokuldan üniversiteye kadar cumhuriyet, demokrasi ve milliyet ilkeleri telkin edilmelidir."

Atatürk: "Peki, ilkokullarda öğrencilerin cumhuriyet ideali nasıl telkin edilmelidir?"

Muammer Raşit: "İlköğretim ve ortaöğretimde bu vazifenin nasıl yerine getirildiğini bilmiyorum. Darülfünun'da öğrencinin cumhuriyet, demokrasi ve milliyet esaslarına göre yetiştirilmesine çalışırız." (Özata, 2007).

Söyleşi devam edip gitmektedir. Bu söyleşide Atatürk'ün başkalarının düşüncelerine verdiği önemi, ne tür sorular sormaktan hoşlandığını görmekteyiz. Muammer Raşit Bey de alan uzmanı olmadığını büyük bir açık gönüllülükle söyleyerek, öğretim ve eğitim arasındaki farka dikkat çekmektedir.

Atatürk, toplantıya katılan diğer müderrislerin verdiği cevaplardan çok memnun kalmadığı 1933'deki Üniversite reformundan anlaşılmaktadır. Böylece Üniversiteye Bir Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü kuruldu. Hem ilköğretim, hem ortaöğretim, hem de yükseköğretim için aşağı yukarı eş zamanlı olarak cumhuriyetin eğitim ruhunu yansıtan yönetmelikler hazırlandı, ders kondu ve uygulamalara yer verildi. İşte bu çalışmanın konusu, Atatürk'ün de o yıllarda zihnini işgal eden "Peki, ilköğretim öğrencilerine cumhuriyet ideali (günümüzde Atatürkçülük) nasıl telkin edilmelidir?" sorusuna cevap vermektir. Burada Atatürkçü düşünce'nin tarihsel ve felsefi temellerine, Cumhuriyetin ilk dönemlerindeki uygulamalara, Atatürkçülük ile ilgili konular programına, çağdaş eğitim bilimi yaklaşımları ışığında Atatürkçülük eğitimine yer verilecektir. Bu konula-

rın öğretiminde, okullardaki her öğretmene önemli görevler düşmekle birlikte, ilköğretim aşamasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin sorumluluğu bir kat daha fazladır.

Arka Plan: Atatürkçü Düşünce'nin Tarihsel ve Felsefi Temelleri

Tarih yazımı ve eğitimi, "tarihte büyük adamların rolü nedir?" sorusuna verilecek cevaba göre değişecektir. Benimsenen cevap, içeriği etkileyeceği kadar, öğretim yöntemlerimizi, materyallerimizi ve değerlendirme anlayışımızı da etkiyecektir. Bildiğiniz gibi Carlyle'e göre tarih, büyük adamların eseridir. Tarih büyük adamların hayatlarının bileşkesidir. Materyalist görüşü dile getiren Plekhanov'a göre ise tarih, nesnel koşullar ve ekonomik koşulların ürünüdür. Gördüğünüz gibi yukarıdaki her iki görüşte birbirinden zıt anlayışları yansıtmaktadır. Tarih eğitimine ilişkin özgün görüşleri olan İngiliz sosyolog Herbert Spencer'e göre tarih, hem büyük adamlar, hem de nesnel koşulların ürünüdür. O halde Atatürk'ü ve görüşlerini anlamak için, yaşadığı tarihi koşulları da çok iyi bilmek gerekir.

Kurtuluş Savaşı'nı yapan ve Cumhuriyeti kuran kuşağın doğum tarihlerine baktığımızda 1870 ve 1890 tarihleri arasında olduğunu görmekteyiz. Yani bunlar kabaca 1900 kuşağına mensuptur. Bu kuşak, Sultan III. Selim ve Sultan II. Mahmut'un ıslahatları arkasından, Tanzimat sonrası açılan modern okullarda okumuşlardır. Bu okullar şöyle sıralanabilir. *Mühendishane* (1795), *Mektep-i Tıbbiye* (1827), *Mekteb-i Harbiye* (1834), *Darülmuallimin* (1848), *Mekteb-i Mülkiye* (1859), *Darülfünun* (1870) ve diğerleri. Zamanla bu mekteplerin popülerliği artmış, padişahların verdiği bir altın lira burslarla burada okuyan zeki ve çalışkan gençlerin sayısı artmış ve mektepliler, İttihat ve Terakki Partisi gibi örgütlenmeler içine girmiştir. Bu okullardan yetişen mektepli gençler zamanla medrese karşısında önemli güç olmuşlardır. Sonraki dönemler, Reşat Nuri'nin romanlarında anlattığı gibi, görülen eğitime bağlı olarak Medrese ve Mektepli çatışmasına dönmüştür. Benzer bir çatışma, Batı Avrupa'da aristokrasi ve burjuvazi arasında daha sonra da burjuvazi ve işçi zümreleri arasında yaşanmıştı. 31 Mart Olayı (13 Nisan 1909) mekteplilerin siyasal gücü ele geçirmelerinin bir dönüm noktası olarak görülebilir.

Bu mektepli kuşak, iki akımın, yani Romantizm ve Pozitivizmin etkisi altında kaldı. Romantizm, Avrupa'da Aydınlanma Çağı'na bir tepki olarak ortaya çıktı. Romantikler, insan aklının yanında duygularının olduğunu ileri sürdüler. Akımın en önde gelen temsilcisi Jean Jacques Rousseau ve Victor Hugo'dur. Avrupa'da romantizm, Alman idealizminin etkisi ile vatan ve millet sevgisi görünümünü aldı. Osmanlı devletinde öncüsü vatan şairi Namık Kemal'dir. Namık Kemal, önemli bir edebiyat adamı, gazeteci, devlet adamı ve düşünürdür. Yazılarında hâkimiyet-i ahali, eşitlik, özgürlük, parlamentonun üstünlüğü gibi

Scanned with CamScanner

kavramları savundu. Düşüncelerinden dolayı kitapları yasaklanmış ve sürgüne gönderilmiştir. Namık Kemal (ölm.1888), Cumhuriyet sisteminin erdemini bilmekle beraber, imparatorluğun parçalanacağı düşüncesiyle, meşrutiyet sistemini savundu. Namık Kemal, Atatürk ve kuşağını oldukça etkilemiş bir aydındır. Atatürk ve arkadaşları, okul yatakhanesinde Namık Kemal'in kitaplarını gizlice olsa da okudular. İşte bu duygularla, 1915'te İstanbul'da modern eğitim veren okulların (Galatasaray Sultanisi gibi) öğrencileri Çanakkale Savaşlarına gönüllü olarak katılmış ve bu okullar o yıllarda mezun verememiştir.

Bu kuşağı etkileyen diğer bir akım ise pozitivizmdir. Kurucusu Fransız sosyolog Auguste Comte'dir. Bizdeki önemli öncüleri Ahmet Rıza, Beşir Fuat, Doktor Abdullah Cevdet, Tevfik Fikret'tir. Terakki (ilerleme) önemli bir pozitivist slogandır. Tevfik Fikret'in 1910'lu yıllarda yazdığı *Promete* adlı şiiri, adeta Atatürk ilkeleri ve inkılâplarının özeti niteliğindedir. Atatürk'ün "Hayata en hakiki mürşid ilimdir, fendir" sözü Atatürk ile Tevfik Fikret'i birbirine yaklaştırır. Zaten 19 Ağustos 1918'de Tevfik Fikret'i anma törenine Atatürk de katılmıştır. Atatürk'ün not defterlerinde Tevfik Fikret'in *Sis* şiirine rastlamaktayız.

1923'te Milli Eğitim Bakanlığı geniş bir yayın faaliyeti içine girmiş, bu arada pek çok telif ve tercüme eser basılmıştır. Daha sonra Talim ve Terbiye Başkanı (1926) olacak olan Mehmet Emin Erişirgil'in, Kant Felsefesi kitabı bu yayınlar arasında birinci sırada yer alır. Bildiğiniz gibi Kant, 18. yüzyılda Avrupa Aydınlanma çağının en önemli düşünürüdür. Alman Filozof Immanuel Kant'a göre aydınlanma, insanın kendi aklını başkasının güdümünde kalmaksızın kullanmasıdır. Bu kitap, sonraki 15 yıl içinde yaşanacak olan, Türk aydınlanma ve silkinme hareketinin bir habercisi niteliğindedir.

Yukarıdaki söyleşiden de anlaşılacağı üzere, bugün Atatürkçülük eğitimi olarak kavramsallaştırılan düşünce sistemi, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk yıllarında, Cumhuriyet Terbiyesi, İnkılâp Terbiyesi ya da Demokrasi Eğitimi olarak adlandırılmıştır. Nusret Kemal gibi yazarlar (1933), demokrasinin memleketimizde başarılı olması için en önemli aracın "yetiştirme" yani terbiye olduğunun bilincindeydiler. 1930'lu yıllarda dünya konjektürünün etkisiyle, bu kavram Atatürkçülük ya da Kemalizm adını almıştır. Türk İnkılâbı, Tanzimat dönemi ıslahatlarının doğal bir uzantısıdır. Islahatlarla yetişen kuşak, devlet yönetimini ele aldığında çağdaşlaşma ivmesini arttırmıştır. Türkiye şartları göz önüne alındığında, Atatürkçülük eğitiminin, demokrasi eğitiminin bir yansıması olduğu görülür. O yıllarda kongrelerin yapılması, gazete köşelerindeki anket çalışmalarının fazlalığı ve demokrasi ile ilgili çevrilen kitaplar, kendi kendine yönetim (self goverment) kavramının kullanılma sıklığı bunların kanıtı niteliğindedir. Yurt Bilgisi dersinin temel hedefleri arasında, çocuğa demokratik bir devlette vatandaşların hak ve vazifeleri hakkında fikir sahibi yapma gayreti dikkati çekmektedir. 1928'de Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, Ameri-

kalı düşünür John Dewey'nin *Demokrasi ve Eğitim* kitabının Türkçe'ye çevrilmesini sağlamış ve yeni atanan öğretmelere hediye etmiştir.

Halâskâr Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Milli Mücadele'yi örgütlemedeki başarısı ve halkın ona olan inancını dayanak noktası yaparak, Türk tarihinin son 100-150 yıl boyunca çözüme kavuşturulmamış meselelerini masaya yatırmıştır. Bu amaçla 1908'den sonra çok partili sistem ile fırkacılık hastalığına yakalanmış bir toplumun varlığına ilişkin temel toplumsal, ekonomik, hukuki ve sağlık meselelerini (medreselerin durumu, Darülfünun ıslahatı ve harf devrimi, hastalıklar v.b.) bir bir çözmeye çalışmıştır. Avrupa 400 yıl önce Reform, Rönesans ve Coğrafi Keşiflerle dünyanın eski uygarlıklarını geride bırakmış ve tek hâkim güç olmuştu. Halâskâr Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 15 yıl gibi kısa sürede Türkiye'de yaptıkları ile Avrupa'nın 400 yıllık birikimini sığdırmaya çalışmıştır. Atatürk ve bürokratları, Türk milleti için digerkâm (altruist) duygularla bütün varlıkları ile çok çalışmışlardır. Bu durum, Durkheim'in adeta altruist intihar dediği bir kavrama denk düşer. Çalışmaktan halsiz kalan vücutları, hastalıklara davetiye çıkardı, orta yaşlarda ve hiç yaşlanmadan aramızdan ayrıldılar. Atatürk'ün ve bürokratlarından Mustafa Necati ile Reşit Galip'in ölüm tarihleri buna kanıttır. Mustafa Necati, Kurtuluş Savaşı'nda Balıkesir'de çıkardığı *İzmir'e Doğru* gazetesi ile vatanın kurtuluşu için; Bayındırlık Bakanı iken, nüfus mübadelesi ile gelen Türk göçmenleri yerleştirmek için; gece gündüz çabalamıştır. Milli Eğitim Bakanı olduğunda ise, öğretmenlerin hukuki ve toplumsal statülerinin iyileştirilmesi için uğraşmıştır.

1930'da Edirne Erkek Öğretmen Okulu ziyaretinde geçen bir olay, Atatürk'ün düşünce tarzını ve çabasını yansıtması açısından bize önemli ipucu vermektedir. Bir eğitim bilimi dersine giren Atatürk'e, dersin konusunun "eski toplumların bireylerde aradığı özellikler" olduğu söylenir. Öğrencilerin görüşünü aldıktan sonra Atatürk, "en iyi birey, kendinden çok, bağlı olduğu toplumu düşünen, onun varlığını korumaya ve mutluluğuna kendini adayan insandır" demiştir. Günümüzde bireysel çıkar ve ekonomik kaygıların daha çok önemsendiği bir yetişkinler dünyasında, geçmişteki insanları anlamak oldukça güçtür. İşte Atatürkçülük eğitimi, Atatürk'ün yaptıklarının arkasında yatan gerçek nedenleri çocuklara hissettirmektir. Böylece henüz tertemiz bir vicdan ve adalet duygusuna sahip olan çocuklarımızda zaten var olan Atatürk sevgisi daha da pekişecektir.

Atatürkçülük, Avrupa devletlerinin 1880'lerden beri gündeminde olan, Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalama ve taksim projelerine karşı, Türk milletinin Anadolu topraklarında varlığını devam ettirme azim ve inancının bir göstergesidir. Geçmişte yönetim mekanizmalarının, toplum hayatının her aşamasında yol açtığı hataları tekrar etmemeleri için yazılmış bir tür reçete niteliğindedir. Atatürkçülüğü şöyle tanımlayabiliriz: Atatürkçülük, milli egemenlik ve tam bağımsızlıktan hareketle, bilim ve aklın egemen olduğu bir toplum oluş-

Scanned with CamScanner

turmak, sosyal ve tarihi kimliği kaybettirmeden Türk milletini, Batı uygarlığı içinde hak ettiği yere getirmektir.

Sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilere altruist değerleri nasıl kazandırabiliriz?

Cumhuriyetin ilk Dönemlerinde "Cumhuriyet Terbiyesi" ya da "İnkılâp Terbiyesi" Uygulamaları

4 Mayıs 1920'de Ankara'da özverili üçer-beşer kişilik kadrolarla yeni devletin Maarif Vekâleti oluşturulmuştur. Atatürk'ün eğitim ile ilgili söylev ve demeçlerinden de hareketle, Cumhuriyetin eğitim sisteminin kurulmasında, Kâzım Nami Duru, Mustafa Rahmi Balaban, Mehmet Emin Erişirgil, İhsan Sungu, Avni Başman, Ali Haydar Taner gibi eğitimcilerin önemli katkıları vardır. Mustafa Kemal Atatürk'ün 15 Temmuz 1921'de Ankara'da düzenlenen Maarif Kongresi'ndeki konuşması, eğitimin nasıl olması gerektiğini belirtiyordu. Buna göre eğitim, ulusal karaktere uygun, hurafe ve yabancı fikirlerle mücadele içinde, verimlilik ilkesine göre olmalı idi.

Cumhuriyetin ilanından sonra, çağdaş ve milli eğitim, "Cumhuriyet Terbiyesi" adıyla da adlandırıldı. Cumhuriyet terbiyesinin, laik, milli, iktisadi, eşitlikçi, inkılâpçı olduğu; psikoloji ve sosyoloji gibi bilimlere dayanan niteliği vurgulanıyordu (Duru, 1933). 1930'lardan sonra "İnkılâp Terbiyesi" kavramının kullanıldığı görülmektedir(Engin,1933). 1935'ten sonraki 15 yıl içinde yapılanların, "Kemalizm" adı altında kavramsallaştırıldığı dikkati çekmektedir. Bu eğitimin ruhuna uygun olarak, öğretim programları ve ders kitapları düzenlenmiş, milli bayramlar - belirli gün ve haftalar belirlenmiş, inkılâp müzeleri kurulmaya çalışılmış, halkevleri kurulmuş, gazeteler ve radyo bir eğitim aracı olarak kullanılmıştır.

Öğretim Programları ve Ders Kitapları

1922 ve 1924 yıllarında ilkokul ve lise programlarında bir takım değişiklikler yapılmış; asıl köklü değişiklikler ise ilkokullarda 1926'da, liselerde 1927'de olmuştur. Bu programlar ile okul sistemi demokrasinin iyi işlediği ortamlar haline dönüştürülmeye çalışılmıştır. Okulda belirli görevler için seçimler yapılmış, kendi kendine yönetimin (self goverment) temelleri atılmaya çalışılmıştır.

Atatürk, 1928'den sonra Türk tarihi yazını ve öğretimi konusu üzerine eğilmeye başlamış ve 1931'de Türk Tarih Kurumu'nu kurdurmuştur. Bu kuruma ortaokul ve liseler için tarih kitapları yazdırılmıştır. Bu arada Atatürk, Afet İnan Hanım'a "Vatandaş İçin Medeni Bilgiler" kitabını da dikte ettirmiştir.

1936'da ilkokul programları yeniden düzenlenmiş ve Atatürk ilkeleri programlara dâhil edilmiştir. 1936 programı amaçlarından birisi şöyledir; "İlkokula

devam eden çocukları, kuvvetli cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik, inkılâpçı yurttaşlar olarak yetiştirmek".

Milli Bayramlar ve Belirli Gün ve Haftalar

23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılış gününde törene çok sayıda çocuğun katıldığı bilinmektedir. Daha 1921'de bugünün çocuk bayramı olarak kutlanması, cumhuriyeti kuran kuşağın ve eğitimcilerin bilinç düzeyini göstermesi açısından önemlidir.

1926'da Türk eğitim bilimciler, (Mehmet Emin Erişirgil, İhsan Sungu, Ali Haydar Taner v.b.) ilkokul programlarının açıklaması ile ilgili yönergelerde milli bayramların eğitimde etkili kullanılmasına büyük önem vermişlerdir. "Cumhuriyet'e Nasıl Kavuştuk?" ve "23 Nisan" gibi konuları bayramların kutlandığı haftalara denk getirmişlerdir. Milli bayramlar, sadece duyguların değil, düşüncelerin eğitiminde de en önemli araç olarak görülmüştür (Nusret Kemal, 1933). Ancak bu da Kâzım Nami'nin (1931) belirttiği gibi, öğretmendeki cumhuriyet inancına bağlıdır. İnanç, karşıdakinin kalbine geçerek en ince duygu tellerini titreten bir kudrettir. Öğretmende bu inanç oldukça, ilgiyi uyandırdıktan sonra telkinin etkili olacağı düşünülebilir.

Bu önemli günlerden birisi olan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Himaye-i Etfal haftası ve günü olarak kutlanmış, 100. 000 şehit evladının bayramı olarak kabul edilmişti. Atatürk, makam aracını ve makam koltuğunu çocuklara bırakmıştır ve böylece memleketimizde güzel bir geleneği de başlatmıştır.

Cumhuriyetin kazanımlarının hatırlanması bağlamında, şehirlerin düşman işgalinden kurtulmasının yıldönümleri, canlı bir şekilde kutlanıyordu. Acılar taze idi, görgü tanıkları yaşıyordu ve pek çok yetişkin, Türk süvarileri geçerken gözyaşları içinde o kara günleri düşünerek ağlıyordu.

İzmir İktisat Kongresi'nde (1923) eğitimle ilgili pek çok karar alınmış, Türk çocuğunda tasarruf alışkanlığı oluşturulmaya çalışılmıştır. İş Bankası, Ziraat Bankası gibi bankalar, çocuk kumbaraları tasarlamıştır. Sokaklara kumbara şeklinde büyük saatler konulmuştur. 1929 Dünya ekonomik krizinin de etkisiyle, 1930'lardan sonra Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyetinin kuruluş tarihi olan 12 Aralık, Yerli Malı Haftası olarak kutlanmıştır. 1890'lı yıllarda Mizancı Murad ve Ahmet Mithat Efendi gibi aydın gazetecilerin liberalizme karşı devletçi, korumacı ve yerli malı tüketimini teşvik edici düşünceleri, nihayet cumhuriyet döneminde okul uygulamalarında geçte olsa yankı bulmaya başlamıştır. Kazanoğlu'nun (1958) Okulda ve Çevrede Cumhuriyet Bayramı adlı kitapçığı, uzun yıllar öğretmenlere cumhuriyet bayramı kutlamaları için yararlı malzeme sunmuştur.

Scanned with CamScanner

Okul Müsamereleri ve Dramatizasyon

Okul müsamereleri, içinde piyeslerin ya da tiyatronun, şarkıların, şiirlerin ve konuşmaların olduğu bir etkinlik paketidir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında öğrencilerin bu etkinliklere aktif olarak ya da dinleyici olarak katılmaları sağlanmıştır. Bu yıllarda yakın tarih konularının öğretilmesinde de piyes ya da dramatizasyonun kullanılması teşvik ediliyordu. Cemil Sena Ongun'un (1930) özel öğretim yöntemleri kitabında, Cumhuriyet meclisinde bir konunun nasıl ele alındığını örneklediği ders örneği, dönemin eğitimcilerinin hem çağdaş öğretim tekniklerine hem de cumhuriyet ideallerine nasıl yaklaşıldığını göstermesi açısından önemlidir. Bu etkinlik II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Meclislerinde bir kanunun nasıl çıktığının dramatizasyonudur. Konu, fakir çocuklara burs bağlanması ve miktarı konusudur. Önce Sınıf, II. Meşrutiyet dönemi meclisine dönüştürülür ve milletvekilleri yani öğrenciler söz alır, konu tartışılır. Son kararı vermek padişaha havale edilir. Sonra Cumhuriyet meclisinde aynı konu ele alınır ve kesin bir karara bağlanır.

İnkılâp Müzesi

Cumhuriyet ile birlikte arkeoloji müzelerine paralel olarak etnografya ve inkılâp müzelerinin ortaya çıktığını görüyoruz. İnkılâp müzeleri kurulması, halka inkılâp fikir ve duygularını aşılamak ve cumhuriyet terbiyesi için etkin bir araç olarak görülmüştür. İlk İnkılâp Müzesini, 7 Şubat 1921'de *İstiklâl Müzesi* adıyla Eskişehir'de 24. fırka zabitlerinden mülazım Nuri Halil Bey kurmuştur (Şapolyo, 1936). 9 Nisan 1933 tarihli Maarif Vekâletinden çıkan bir muhtırada, inkılâp müzesi etnografya müzesi çatısı altında düşünülmüş ve bu yazı ile inkılâp müzesinde nelerin olması ve sergilenmesi gerektiği de belirtilmiştir. İstanbul'da da açılması düşünülen inkılâp müzesi için gereken miktarda eşya toplanamadığı için, eşyaların çoğu Şişli'deki Atatürk Evine gönderilmiştir. Münir Hayri Egeli (1935), bir yazısında devrim müzelerinin tarih müzesi olmadığının altını çizmektedir. Devrim müzesi, geniş halk kitlesinin kolay anlayacağı ve duygulanacağı bir yer olmalıdır. Böylece, zamanla Kurtuluş Savaşı Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Atatürk Müze Evleri gibi müzeler ortaya çıkmıştır.

Halkevleri

19 Şubat 1932'de Cumhuriyet döneminde uygulamaya konan yaygın eğitim deneyimlerinden biri de Halkevleri'dir. 1932-1951 arasında 478 halkevi ve 4322 halkodası açılmıştır. Başlıca amaçları, hemşehriliğin ötesinde Türk milletini birbirini seven bir kitle olarak örgütlemek, Atatürk devrimlerini yaygınlaştırmak, aydın ile halkın kaynaşmasını sağlamaktır. Halkevlerinde kurulan kollarda (dil ve edebiyat kolu, temsil kolu, spor kolu v.b.) daha çok öğretmenler çalışmıştır. Halkevleri 19 yıl boyunca 77 dergi çıkarmıştır. Halka sinema makinesi ile filmler göstermiş, meslek edinme kursları (daktilo, dikiş-nakış, çiçekçilik, bağcı-

Scanned with CamScanner

lık, arıcılık v.b.) açmıştır. Bursa Halkevi gibi bazı halkevleri yoksul vatandaşların tedavilerini de yaptırmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın genelge ve talimatnamelerine göre halkevlerinde yüksek öğrenim öğrencisi görev alabiliyordu. İlk, ortaokul ve lise öğrencileri, liseyi bitirdikten sonra reşit sayıldığı için halkevlerinde görev alamazlardı. Ama öğretmenlerinin denetiminde konferanslarını, yıllık müsamere ve konserlerini halkevlerinde verebilir ve bu etkinliklere dinleyici ve seyirci olarak katılabilirlerdi. Ayrıca halkevlerinin kütüphanelerini de kullanabilirlerdi.

Gazeteler ve Radyo Programları

Bu dönemdeki gazeteler, günümüzdekilerden çok farklı olup, didaktik yönleri ağır basar. Örneğin John Dewey'nin eğitim felsefesine yarım sayfa ayırabilmektedirler. Bu yıllarda Hâkimiyet-i Milliye gazetesi çok önemli hizmetler görmüştür. Prof. Dr. Halil İnalcık'ın "Hâkimiyet-i Milliye okunmadan, Cumhuriyet tarihi yazılamaz." sözü bu dönemdeki gazetelerin önemini yansıtması açısından mükemmel bir saptamadır.

Bu yıllarda radyo da halk eğitiminde kullanılmıştır. İhsan Sungu gibi bürokrat-aydınların radyo konuşma metinleri daha sonraları basılmıştır. Bu metinler, Atatürk inkılâp ve ilkelerinin halka nasıl anlatıldığını gösteren önemli kanıtlardır.

Sonuç olarak yeni kurulan Türkiye Devleti bütün araçları (spor ve müzik etkinlikleri de dâhil) kullanarak, cumhuriyet terbiyesinin tohumlarını atmaya çalışmıştır.

Atatürk'ün Afet Hanım'a yazdırdığı Vatandaş İçin Medeni Bilgiler (1933) ders kitabını demokrasi ve cumhuriyet ilişkisi açısından inceleyiniz?

Atatürkçülükle İlgili Konular Programı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre belirlenen Türk milli eğitiminin genel amaçları arasında "Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı yurttaşlar yetiştirmek" ifadesi ilköğretimde Atatürkçülük konularının öğretimi için genel ve yasal çerçeveyi çizmektedir.

19 Kasım 1981 tarihinde "Atatürk İnkılâp ve İlkelerinin Öğretim Esasları" adlı yönerge yayımlanmıştır. Öğrencilerin, Atatürkçü yetişmesi ve Atatürkçülüğü davranış haline getirmeleri için her dersin, inkılâp tarihi amaçlarını gerçekleştirmesine hizmet etmesi gerektiği anlayışına dayanan bu yönerge, zaman içinde ders programlarındaki değişikliklerde göz önüne alınarak geliştirilmiştir.

Scanned with CamScanner

1982'de hazırlanan Atatürkçülükle ilgili konular programının dokuz teması aşağıdaki diyagramda görüldüğü gibidir (MEB, 2000):

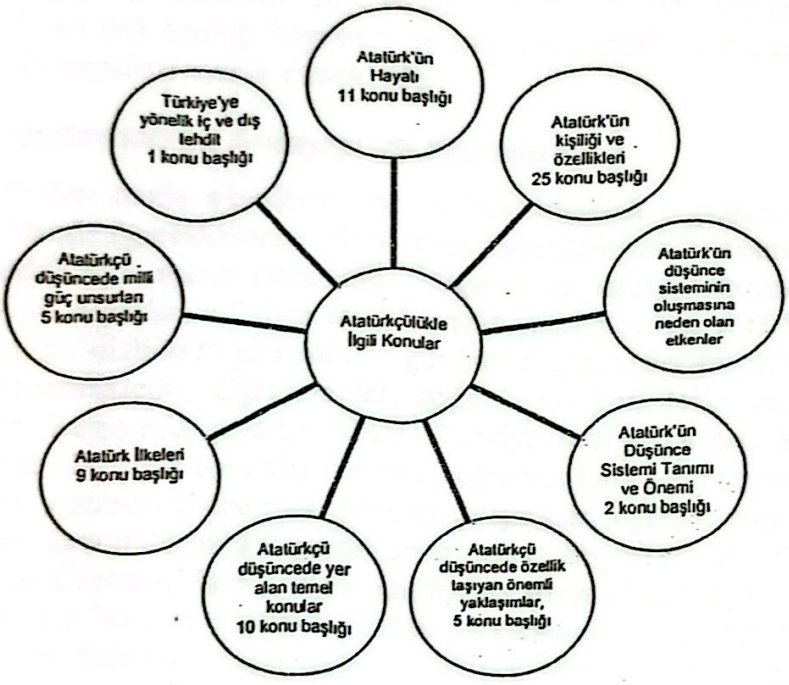

4306 sayılı kanunla 1997'de temel eğitimin kesintisiz sekiz yıla çıkarılmasından sonra, 1999'da Atatürkçülükle ilgili konular üzerine bir çalışma yapılmış, yürürlükteki programlardaki üniteler göz önüne alınarak, Atatürkçülük ile ilgili konular sekiz yıllık bir bütünlüğün ve devamlılığın sağlanması amacıyla yeniden düzenlenmiştir.

Bu çerçevede Matematik, Fen Bilgisi, Türkçe, Müzik, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Sosyal Bilgiler gibi derslere 1. sınıftan 11. sınıfa kadar Atatürkçülük ile ilgili hedefler serpiştirilmiştir. 1. sınıftan 8. sınıfa kadar 10 derse Atatürkçülük hedefleri konmuştur. Bu programda da kazanımlar dokuz tema altında toplanmış konuların her bir derse yerleştirilmesini ön görmektedir(Daha geniş bilgi için bkz. Yılmaz, 2004; Dönmez ve Yazıcı, 2008). Bu temalar şunlardır;

1. Atatürk'ün hayatı (11 konu başlığı)
2. Atatürk'ün kişiliği ve özellikleri (25 kişisel özellik)
3. Atatürk'ün düşünce sisteminin oluşturmasına neden olan etkenler (7 konu başlığı)
4. Atatürkçü düşünce sistemi-tanım ve önemi (2 konu başlığı)
5. Atatürkçü düşüncede yer alan temel konular (10 konu başlığı)
6. Atatürk ilkeleri (9 konu başlığı)
7. Atatürkçü düşüncede milli güç unsurları (5 konu başlığı)

Scanned with CamScanner

8. Türkiye'ye yönelik iç ve dış tehdit (1 konu başlığı)
9. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve vatandaşlık (5 konu başlığı)

Bir diğer konu başlığı olan "Atatürkçü düşünce sistemi ile diğer düşünce sistemlerinin mukayesesi" ise, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyine dâhil edilmemiştir.

2003'te başlayan çekirdek derslerin yeni öğretim programlarını geliştirme çalışmaları, ders programlarındaki kazanımların Atatürkçülükle ilgili konularla tekrar eşleştirilmesini gerekli kılmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca "Atatürkçülükle İlgili Konuları Geliştirme ve İnceleme Özel İhtisas Komisyonu" kurulmuştur. Bu komisyon, Hayat Bilgisi, Müzik, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, İngilizce, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük gibi derslerin yeni hazırlanan programlarındaki kazanımları ile Atatürkçülük programının konularını tekrar eşleştirme çalışması yapmıştır. Elbette bu programın ders kitaplarına yansıtılması, özgün ve yaratıcı etkinliklerin tasarlanması konusunda ders kitabı yazarlarına ve bunların uygulanmasında öğretmenlere önemli görevler düşmektedir.

Programda "Atatürk'ün çevreye verdiği önem" konusunun hangi ders ile bağlantısı kurulmuştur? Bu konu da bir sosyal bilgiler öğretmen adayı olarak siz ne düşünüyorsunuz?

Çağdaş Eğitim Bilimleri Yaklaşımları ve Atatürkçü Düşünce Eğitimi

Atatürk'ün eğitim ile ilgili söylev ve demeçleri, O'nun Rousseau ve Dewey gibi düşünürlerin temellerini attığı çağdaş pedagojik akımları yakından takip ettiğini göstermektedir. Atatürk'ün, okul gezileri sırasında öğrencilere harita başında ders anlatması, ıraksak ve hipotetik sorular sorması, alan gezilerine, müzelere ve tarihsel mekânlara önem vermesi, eğitimcilere Atatürkçü düşüncenin eğitimindeki yansımalarının nasıl olacağı ve kullanılabilecek öğretim yöntem ve teknikleri konusunda ipucu vermektedir. Bu arada, Atatürk'ün yaratıcı, üretici, eleştirel düşünen, sorgulayıcı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini benimsemiş gençler istediği gerçeği unutulmamalıdır.

Barton'un (1997) ve Hallden'in (1998) vurguladığı gibi ilköğretim öğrencileri tarihsel olayları açıklarken "Büyük adamlar, kadınlar ya da ünlü kişiler tarihi yapar." tarzında bir yaklaşımla, sosyal ve ekonomik faktörler yerine, kişilerin niyet, eylem, ilişkileri ve tepkilerine odaklanmaktadırlar. İkinci bir aşamada sosyal ve siyasal kurumlara insanmışlar gibi nitelikler atfetmektir. İlköğretim aşamasında öğrencilerin benimsediği Carlyle tarzı tarih yaklaşımı, onların psikolojik durumlarını yansıtmakla birlikte, öğrencilerin olaylara daha geniş bir açıyla bakabilmelerine de yardımcı olunmalıdır. Öğrencilerin Ata-

Scanned with CamScanner

türk'le ilgili merakları bu iş için çıkış noktası olabilir. Er'in (2005) bulgularına göre, öğrenciler, Atatürk'ün babası ile annesinin ne zaman evlendiği, babasının hangi hastalıktan öldüğü, çocukken hangi oyunları oynadığı, yakın arkadaşlarının kim olduğu, anneannesinin ismi ve babaannesinin ismi, kardeşinin evlenip evlenmediği, en çok sevdiği hayvanın ne olduğu, annesinin mezarının nerede olduğunu gibi konuları merak etmektedir.

Yapılandırmacılık Anlayışı ve Yansımaları

Günümüzün moda akımlarından yapılandırmacılık (constructivizm), öğrencinin zihninde öğrendiklerini tekrar nasıl kurguladığına bakılması gerektiğine odaklandığı için ayrıca önemlidir. "Öğrenciler kazanmalarını istediğimiz bilgi, beceri ve değerleri ediniyor mu? Kavram yanılgıları var mı? Bu yanılgıların nedenleri ne olabilir?" gibi sorular günümüz eğitimcilerini oldukça meşgul edeceğe benzemektedir. Öğretmenler, çoğu kez öğrencilerin vahim tarihsel bilgi hataları karşısında şaşkına döner. Türkiye haritası üzerinde Ankara'yı gösteremeyen 12-13 yaş çocukları ile pek çoğumuz karşılaşmışızdır. 8. sınıftan mezun olmuş öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar, öğrencilerin cumhuriyet ve meşrutiyet kavramlarını karıştırdıklarını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin Çanakkale ile Kurtuluş Savaşı'nı karıştırdıkları sıkça görülmüştür. Neden öğrencilerin bu tür hatalar yaptığı özellikle incelenmelidir. Yukarıdaki tarihsel bilgi hatalarına rağmen araştırmalar, çocukluk döneminde öğrencilerimizin içten bir Atatürk sevgisine sahip olduğunu göstermektedir (Bkz. Ata, 2006b).

Oluşturmacı anlayışa göre tarih dersleri için gerekli mekânlardan biri de tarih laboratuarları ya da odalarıdır. Daha 1935'de İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, "Tarih ve Terbiye" adlı eserinde tarih odasından söz eder ve bu odanın neler içermesi gerektiğini yazar. Günümüzde gündemde olan "tarih yapma" (doing history) ya da yaparak yaşayarak öğrenme (learning by doing) anlayışını Baltacıoğlu, daha 1930'larda savunmuştur. Bugün de tarih laboratuvarı, sadece çocuklara film ve CD'lerin gösterildiği bilgisayarların ve internetin yer aldığı bir yer olarak algılanmaktadır. Aslında burası, çocukların bunlar yardımıyla birincil kaynakların kopyalarına dayalı olarak tarihi "bir tarihçi gibi" çalışarak, yeniden yazdıkları ve ürün ortaya koydukları bir odadır. Atatürkçülük konularını öğrenmek için de bu tür materyallerin olduğu bir sınıf ortamı düzenlenmelidir.

Yeni Sosyal Bilgiler Programı, Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği ve Atatürkçü Düşünce

Yeni Sosyal Bilgiler programında da, 1926'da olduğu gibi, Atatürkçülük ve Milli Mücadele ile ilgili konular, 29 Ekim ve 23 Nisan gibi ulusal bayramlar dikkate alınarak, Ekim ve Nisan aylarına denk getirilmiştir. Gerçekten bayramlar, Atatürk ve Atatürk'ün düşüncelerini anlatmak için iyi fırsatlar sunmaktadır. 4. sınıf yeni sosyal bilgiler programı 1881'den 1923'e kadar konuları, 5. sınıf programı da 1923'ten 1938'e kadar Atatürk'ün hayatını, devrim ve ilkeleri ko-

Scanned with CamScanner

nularını içermektedir. Bu üniteler, Ekim ayına denk getirilerek, Cumhuriyet Bayramı referans noktası olarak alınmıştır. Atatürk ve TBMM'nin açılması konuları da 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlandığı Nisan ayına denk getirilmiştir. Bunun yanı sıra yeni sosyal bilgiler programlarının öğrenme alanlarının içeriği göz önüne getirilerek, ilgili öğrenme alanlarına Atatürkçülük konuları dağıtılmıştır.

Bu programlar ile okul gezilerine önem verilmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde Kurtuluş Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Devlet Mezarlığı ve Müzesi, Atatürk Evleri, Savaş Meydanları ve Anıt Heykelleri, Çankaya Köşk Müzesi ve Anıtkabir'i gezmeleri sağlanmalıdır. Anıtkabir'deki Kurtuluş Savaşı Müzesi, ziyaretçiyi sunduğu çoklu ortam (ses, görüntü v.b.) ile çok etkileyicidir. Bu geziler, iyi bir planlama ve etkinliklerle bir eğitim gezisine dönüştürülmelidir. Diğer illerimizdeki öğrencilerimizin büyük bir kısmı Ankara'ya gelememektedir. Bu yüzden Eğitim Teknolojisi Genel Müdürlüğü programlara paralel olarak pek çok konuda özellikle müzelerle ilgili eğitsel filmler (10-15 dak.) üretmiştir. Öğretmenler ve öğretmen adayları, bu CD'leri de temin etmelidir.

2005'te yayımlanan Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği ile 1983'te çıkan Eğitici Kol Çalışmaları yönetmeliği güncelleştirilmiş ve okullarda kutlanacak Belirli Gün ve Haftalar düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğe göre, öğrenci kulüplerinin hangisinin hangi haftayı kutlayacağı da bellidir. Baltacıoğlu 1937'de bu tür kulüplerin toplum içinde faaliyet gösteren yardım dernekleri ile bağlandığı oranda çocukta milli şahsiyetin gelişeceğini düşünmektedir. Atatürkçülük eğitiminde bu kulüplerden yararlanılmalıdır. Okullarda ve sınıflarda oluşturulan Atatürk köşelerinin düzenlenmesinde çok sayıda öğrencinin katılımı sağlanmalıdır.

Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğini inceleyiniz? Bir öğrenci kulübünün sorumluluğunu aldınız. Öğrencilerle birlikte "Atatürk ve Barış Kültürü" konusunda ne gibi çalışmalar yapabilirsiniz? Bir liste oluşturunuz.

Bazı Etkinlik Örnekleri

1. Etkinlik: Atatürk Fuarı

Öğrenciler, topladıkları görsel ve yazılı kaynaklardan hareketle Mayıs aylarında **"Atatürk Fuarı"** açabilir. Bu fuarın teması güncel sorunlara bağlı olarak her yıl değiştirilebilir. Örneğin, **"Atatürk ve Uluslar arası Dostluklar"** teması altında Atatürk döneminde ülkemize gelmiş yabancı devlet başkanları, fotoğraflarıyla, yaşanan anekdotlarla ele alınabilir. Bir stantta bir grup, **Atatürk-Venizelos** buluşmasını görsel, işitsel tanıtırken; diğer stanttaki grup **Atatürk-Roosevelt** dostluğuna, yazışmalarına ilişkin öğrendiklerini arkadaşları ve aileleri ile paylaşacaklardır.

Scanned with CamScanner

2. Etkinlik: Atatürk ve Kitap

"Atatürk ve Kitap" temalı fuarda Atatürk'ün okuduğu kitaplar sergilenebilir. Bu etkinlikte bir öğrenci grubu Atatürk'ün okuduğu tarih kitaplarını, bir başka öğrenci grubu matematik kitaplarını, vs... kendi stantlarında tanıtacaktır. Öğrenciler kitap türleri hakkında ilgili ders öğretmenlerinden yardım alabilirler. Örneğin, matematik kitapları konusunda Matematik öğretmeninden yardım alabilirler.

3. Etkinlik: Atatürk ve Heykel Anıtlar

"Atatürk ve Heykel Anıtlar" temalı bir fuarda bir grup öğrenci, kendi stantlarında Henrich Krippel'in yaptığı heykel anıtları, bir başka stantta "Pietro Canonica'nın yapıtları", bir diğer standta "Ali Hadi Bara'nın yapıtlarını", birincil ve ikincil kaynaklara dayalı olarak, resim ve öyküleriyle birlikte ele alacaktır. Elbette bu konu resim-iş öğretmeninin ve sosyal bilgiler öğretmeninin birlikte öğrencilere yardım etmesini gerektirmektedir.

4. Etkinlik: Anıtkabir Projesi

Atatürk'ün son günleri ve ölümü konusunu işlediğimizi düşünelim. Öğrencilere, "Siz mimar olsanız, Atatürk'ün Anıtkabir projesi yarışmasına katılsanız, nasıl bir proje ile katılırsınız. Neden?" tarzında işler verilmelidir. Daha sonra, öğrencilere yarışmaya katılan Anıtkabir projelerini gösterebiliriz. Neden Orhan Arda ile Emin Onat'ın projesinin seçilmiş olduğu üzerine düşünmelerini sağlayabilirsiniz.

5. Etkinlik: Atatürk ve Eğitim Alanında Yapılan İnkılâplar

Atatürk'ün eğitim alanında yaptığı inkılâpları işlediğimizi varsayalım. Öğrencilerimizi yeterince ansiklopedi ve kaynağı olan okul kütüphanesine götürelim ve onları heterojen gruplara ayırarak, masalara oturtalım. Gruplardan, Atatürk'ün eğitim alanında yaptığı işlerin kronolojik olarak çalışma kâğıdına yazmalarını isteyelim. Bu tür etkinliklerde her grup hemen rekabete girip, en fazla madde yazmaya çalışacaktır. Örneğin, bir öğrenci, "24 Aralık 1930'da Atatürk'ün Edirne İlköğretim okulunu ziyareti ettiğini" yazalım derken, arkadaşı bunun bir inkılâp olmadığını, yazılmaması gerektiğini söylemiştir. Öğrencilerin birbirine soru sorduğu, birbirinden öğrendiği ve anlaşamadıklarında öğretmenin hakemliğinin istendiği bir ortam oluşturabilir.

Scanned with CamScanner

Sonuç

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren eğitim bilimciler, inkılâp terbiyesinde en kuvvetli faktörün öğretmenin bizzat kendisi olduğu konusunda hemfikirdirler. Öğretmen idealist karakteri ve şahsiyeti ile öğrenci üzerine etkili olacaktır. Atatürk, 25 Ağustos 1924'de Ankara'da Muallimler Birliği Umumi Kongresi'ne katılan öğretmenlere yaptığı bir konuşmada diyor ki:

"Programların kati ve vazıh olması çok mühim olmakla beraber, feyiz ve eser verebilmesi, onların muktedir, müdrik ve fedakâr muallimlerimiz tarafından mekteplerimizde çok büyük dikkatle ve himmetle tatbikine vabestedir. İşte bilhassa sizden rica edeceğim husus budur. Sizin muvaffakiyetiniz, Cumhuriyetin muvaffakiyeti olacaktır."

Atatürk'ün de vurguladığı gibi, eğitimde öğretmen faktörü unutulmamalıdır. 1990'larda İstanbul'da bir ilköğretim okulunda öğretmen iken, Galatasaray Lisesi Konferans Salonu'nda Ord. Prof. Dr. Reşat Kaynar'ın verdiği konferanstan bir öğretmen olarak çok yararlandım. Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Genel Müdürlüğü, Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerine yönelik böyle konferansların devamını sağlamalıdır (Ata, 2006b).

Bu öğretmenlere, Atatürkçülük konferansı ile birlikte birinci elden görsel ve yazılı kanıta bağlı olarak nasıl ders işlenebileceği, sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinin nasıl kullanılacağı, müzelerden nasıl yararlanılabileceği, Atatürkçülük konularının yapılandırmacı anlayışa göre nasıl değerlendirilebileceği gibi konularda Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak, hizmetiçi eğitim verilmelidir.

Özet

Atatürkçülük, Avrupa devletlerinin 1880'lerden beri gündeminde olan, Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalama ve taksim projelerine karşı, Türk milletinin Anadolu topraklarında varlığını devam ettirme azim ve inancının bir göstergesidir. Bir başka ifadeyle de Atatürkçülük, milli egemenlik ve tam bağımsızlıktan hareketle, bilim ve aklın egemen olduğu bir toplum oluşturmak, sosyal ve tarihi kimliği kaybettirmeden Türk milletini, Batı uygarlığı içinde hak ettiği yere getirmektir. Atatürkçülük konularının öğretiminde "milli bayramlar ve belirli gün ve haftalar", "okul müsamereleri ve dramatizasyon" , "inkılâp müzesi", "halkevleri" ve "gazeteler ve radyo programları"ndan yararlanılabilir. Atatürkçülük konularının öğretimi için genel ve yasal çerçeve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre belirlenen Türk milli eğitiminin genel amaçlarından "Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı yurttaşlar yetiştirmek" ifadesi ile belirlenmiştir. Atatürkçülük konuları bu çerçevede yapılandırmacı anlayışın gerekleri doğrultusunda öğretilecektir.

Scanned with CamScanner

Kaynakça

Ata, B.(2006a). "İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin Taslak Programının Geliştirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar" *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi.* Yasemin Doğaner.(Ed.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 121-129.

..... (2006b). "İlköğretimde Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Öğrenci Kompozisyonlarında Atatürkçülük" *21nci Yüzyılın Başında Kemalizm'in Anlaşılması ve Anlatılmasındaki Sorunlar.* Yeditepe Üniversitesi. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 8-9 Kasım 2006 .

Baltacıoğlu, İ. H. (1937). "Milli Terbiye Böyle Verilemez.", *Yeni Adam,* S. 170, s. 9.

Barton, K. (1997). "Bossed around by the queen: Elementary Students Understanding of Individuals and Institutions in History" *Journal of Curriculum and Supervision.* vol. 12, issue: 4, ss. 290.

Dönmez, C. ve Yazıcı K.(2008).*T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi.*Ankara:Nobel yayın dağıtım

[DURU], Kazım Nami (1931). "Cumhuriyet Terbiyesi", *Terbiye,* cilt VII, No:36, s.26-35.

..... (1933). "Cumhuriyet Terbiyesi". *Ülkü.* cilt II, S:6, s.200-204..

[EGELİ], Münir Hayri (1935). " Devrim Müzesinde Halk Evlerinin Ödevi" *Ülkü,* cilt VI, S. 31, s.18-24.

[ENGİN], Mehmet Saffet (1933). "İnkılap Terbiyesi", *Ülkü,* cilt II, S. 8, s.105-114.

Er, H. (2005). Sosyal Bilgiler Dersinde Biyografi Öğretimi: "Atatürk'ün Hayatı" Metninin Analizi ve Yeni Bir Tasarım. G. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Hallden, O. (1998). "Personalization in Historical Descriptions and Explanations" Learning and Instruction, vol. 8, no:2, ss.131-139.

Kazanoğlu, A. (1958). Okulda ve Çevrede Cumhuriyet Bayramı. İstanbul: İstanbul Öğretmenler Derneği Öğretmen Cep Kitapları-1.

MEB (2000). *Atatürkçülük İle İlgili Konular.* Ankara: Milli Eğitim Basımevi

Nusret Kemal. (1933). "Milli Bayram ve Halk Terbiyesi". *Ülkü.* c. 2. sayı: 238, 245-253.

Nusret Kemal. (1933). "Terbiye Meselesi". *Ülkü.* c. 1. sayı: 6, 437-439.

[ONGUN], Cemil Sena. (1930). *Ameli Tedris Usulleri.* İstanbul: Kanaat Matbaası.

Özata, M.(2007). *Atatürk, Bilim ve Üniversite.* Ankara: Tübitak.

Şapolyo, E. B. (1936). *Müzeler Tarihi.* Ankara: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, M. S. (2004). İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Programı İçeriğinin Değerlendirilmesi (Alan Araştırması). H.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Yrd. Doç.

1969 İzm
mü'nde öğre
Edebiyat Fak
dı. 1991-199
lü'nda Tarih
İzzet Baysal Ü
olarak çalıştı.
1998'de Gaz
alanında yüks
yal Bilimler E
ve 2001'de ta
arasında Tali
lâp Tarihi öğr
larında görev
Eğitim Derneğ
aldı. Yüksek
fakülteleri öğr
lıştı.

Halen G
Sosyal Bilgiler
tadır. Tarih E
da çalışmaları

Scanned with CamScanner

Yrd. Doç. Dr. Bahri ATA

1969 İzmit'te doğdu. 1986'da İzmit Teknik Lisesi Elektronik Bölümü'nde öğrenim gördü. 1991'da Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden bölüm birincisi olarak mezun oldu. 1991-1993 yılları arasında İstanbul Kâğıthane İmece İlköğretim Okulu'nda Tarih Öğretmeni olarak çalıştı. 1993-1998 yılları arasında Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Okutmanı olarak çalıştı. 1997 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde tarih alanında ve 1998'de Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Tarih Eğitimi alanında yüksek lisans tezleri kabul edildi. 1998'de Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı ve 2001'de tarih eğitimi alanında doktora tezini tamamladı. 2003-2006 arasında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılâp Tarihi öğretim programlarını ve ders kitaplarını geliştirme komisyonlarında görev aldı. Tarih eğitimi alanındaki çalışmalardan dolayı, Türk Eğitim Derneği "2005 Yılı Eğitim Araştırmalarını Özendirme" ödülünü aldı. Yüksek Öğretim Kurulu tarafından düzenlenen çalıştaylarda eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme lisans programlarının hazırlanmasında çalıştı.

Halen Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Tarih Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Müze Eğitimi gibi konularda çalışmalarını sürdürmektedir.

Scanned with CamScanner